

یهک داهات و دوو ژماره‌ی جیاواز؛ ژماره‌گانی داهاتی نهوت له عێراق

04-02-2024

نووسه‌ره‌گان

مه‌حمود بابان

گورتە : جیاوازییه‌کی ملیار دۆلاری له‌نیوان راپۆرتی وه‌زاره‌تی دارایی عێراق و راپۆرته‌کانی سۆمۆ و وه‌زاره‌تی نهوتی عێراق بۆ داهاتی نهوت هه‌یه، به‌شێوه‌یه‌ک که ئه‌و جیاوازییه‌ له‌سالی 2023 دا ده‌گاته سه‌رووی 4 ملیار دۆلار، ئه‌مه سه‌ره‌پای جیاوازییه‌کی 48 ملیۆن دۆلاری له‌نیو داتای سه‌ره‌تایی و کۆتایی خودی سۆمۆ بۆ داهاتی نهوتی هه‌نارده‌کراو!

جياوازييەكى مىلياردۇلار لىنچوان راپۇرتى وەزارەتى دارايى عىراق و راپۇرتەكانى سۇمۇ و وەزارەتى نەوتى عىراق بۇ داھاتى نەوت ھەيە، بەشئەيەك كە ئەو جياوازييە لەسالى 2023دا دەگاتە سەرووى 4 مىلياردۇلار، ئەمە سەرەپاي جياوازييەكى 48 مىليۇن دۇلار لىنچوان داتاي سەرەتايى و كۇتايى خۇدى سۇمۇ بۇ داھاتى نەوتى ھەناردەكراو.

رۇزى 28ى كانوونى دووھى 2024 [وہزارەتى](#) نەوتى عىراق، داتاكانى كۇتايى مانكى كانوونى يەكەمى 2023ى بۇ نەوتى ھەناردەكراو و برى داھاتەكەى بىلاوكردەوہ، بەوہش لە سالى رابردوودا كۇى نەوتى ھەناردەكراو بەپى ھەريىمى كوردستان 1 مىليارد 232 مىليۇن و 170 ھەزار و 321 بەرميل بووہ، كە كۇى گىشتى داھاتەكەى بە دۇلار 97 مىليارد 569 مىليۇن دۇلارہ، بەلام بەپى وەزارەتى دارايى، كۇى داھاتەكانى نەوت و سامانە سرووشتىيەكان 121 تریليۇن دینار یان 93 مىليارد 416 مىليۇن دۇلار بووہ، واتە جياوازي ئەم دوو وەزارەتە بۇ داھاتى نەوت 4 مىليارد 153 مىليۇن دۇلارہ.

ئەم جياوازييەى سەرەوہ ئەگەر بە دیناریش لىكدانەوہى بۇ بکەين، ئەوا بۇ سالى رابردوو بەپى وەزارەتى نەوت كۇى گىشتى داھاتەكە (ئەگەر يەك دۇلار بە 1300 دینار دابننن) سەروو 126 تریليۇن دینارہ، واتە لىرەش دا سەرووى 5 تریليۇن دینار جياوازي ھەيە.

داھاتى نەوت رىزەى 95% داھاتى دەولەتى عىراق پىكدەھىننن و بەپى راپۇرتە فەرمىيەكانى خۇدى حكومەتى فیدرالىي عىراق، جياوازي گەرەى لەو ژمارانەدا ھەيە كە وەزارەتى دارايى لە راپۇرتى داھات و خەرجىيەكانى مانگانەدا بۇ نەوت دەيخاتەروو. بۇ نموونە بەپى راپۇرتەكەى وەزارەتى دارايى عىراق بۇ مانكى ئەبلوولى 2023، داھاتى نەوت سەروو 6 مىليارد دۇلار زياترە لەوہى كە وەزارەتى نەوتى عىراق بۇ ئەو مانگە بىلاويكردووەتەوہ.

جياوازي ژمارەكانى سۇمۇ لەگەل وەزارەتى دارايى عىراق

كۇمپانىي بە بازاركردى نەوتى عىراق (سۇمۇ)، ھەموو مانگىك لە سەرەتا و نىوہپاستى مانگەكەدا داھاتى نەوت و برى نەوتى ھەناردەكراو و نرخەكەى بۇ ھەر بەرميلىك (بۇ مانكى پىشوو) بىلاودەكاتەوہ. بۇ نموونە بەپى داتاكانى وەزارەتى نەوتى عىراق و (سۇمۇ) لە 2023دا و لە راپۇرتى سەرەتايى مانگانەدا، كۇى نەوتى ھەناردەكراو 1 مىليارد 232 مىليۇن و 170 ھەزار و 321 بەرميل بووہ، داھاتەكەى 97 مىليارد 521 مىليۇن دۇلارہ، بەلام لە راپۇرتى كۇتايى كۇى نەوتى ھەناردەكراو تەنیا 195 بەرميل نەوت كەمىكردووە، كەچى بە دۇلار 48 مىليۇن دۇلار كەمىكردووە، وەكو لە خىشتەى يەكەم دا ھاتوہ.

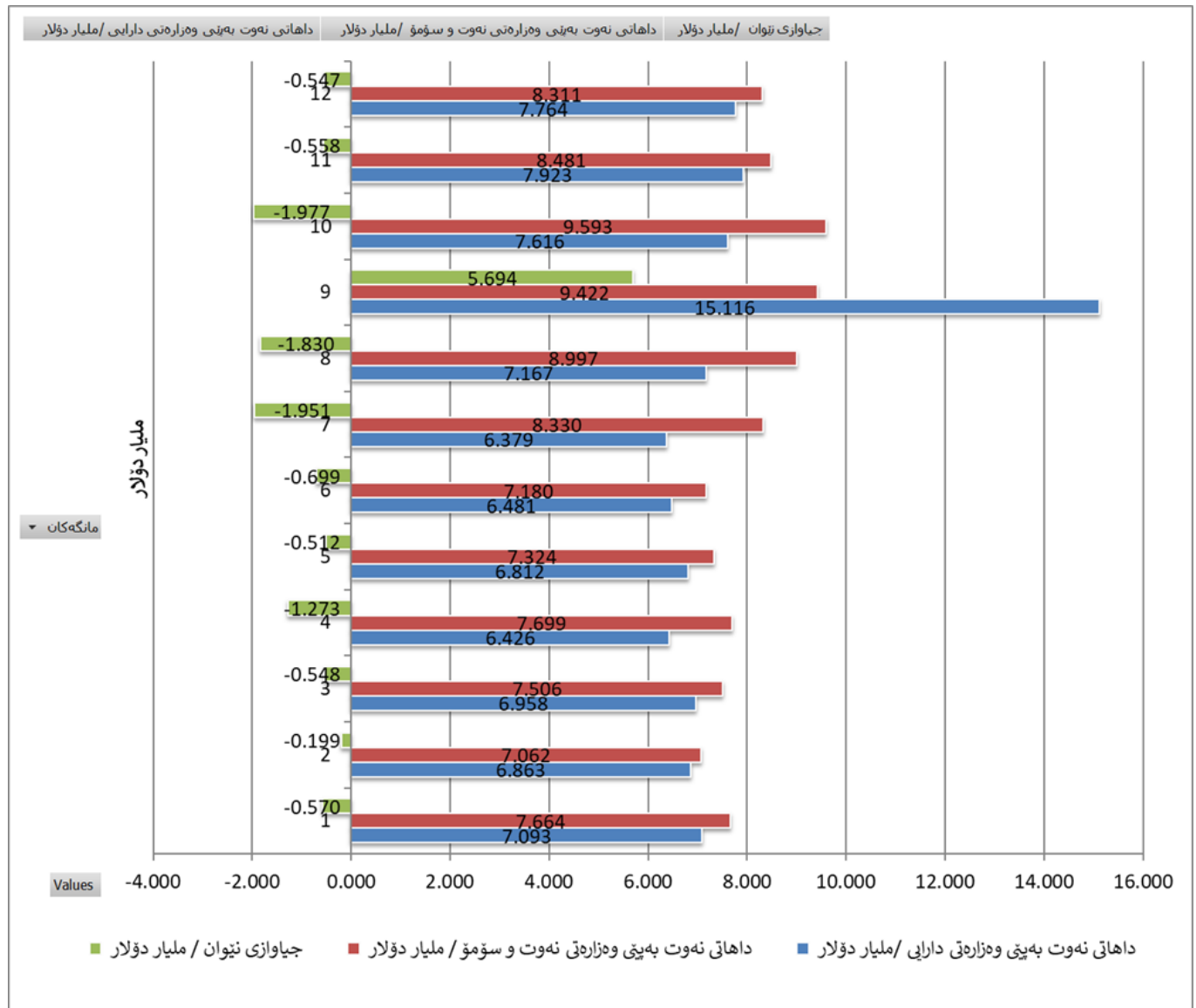
خىشتەى 1: برى نەوتى ھەناردەكراو و داھاتەكەى بەپى سۇمۇ لە راپۇرتى سەرەتايى و كۇتايى بۇ 2023.

ئامارى كۆتايى		ئامارى - سەرەتايى		مانگەكان
پىرى داھات / مىليار دولار	پىرى نەوتى ھەناردەكراۋ / بەرمىل	پىرى داھات / مىليار دولار	پىرى نەوتى ھەناردەكراۋ / بەرمىل	
7.664	101,245,095.000	7.690	101,245,095	كانوونى دووھم
7.062	92,255,610	7.081	92,255,610	شويات
7.506	100,913,027	7.404	100,913,027	ئادار
7.699	98,634,947	7.796	98,634,947	نيسان
7.324	102,463,387	7.306	102,463,387	نايار
7.180	100,059,052	7.115	100,059,052	حوزەيران
8.330	106,755,169	8.293	106,755,169	تەممووز
8.997	106,122,679	8.845	106,122,874	ئاب
9.422	103,143,199	9.494	103,143,199	ئەيلوول
9.593	109,545,589	9.669	109,545,589	تشرىنى يەكەم
8.481	102,975,782	8.512	102,975,782	تشرىنى دووھم
8.311	108,056,590	8.316	108,056,590	كانوونى يەكەم
97.569	1,232,170,126	97.521	1,232,170,321	كۆى گشتى

خاڵیكى ديكه له داتاكانهوه، جياوازی نیوان وهزارهتی دارایی و وهزارهتی نهوت بۆ ژمارهكانی داهااتی نهوت، ئەمه سهرهپای جياوازی داهااتهكه ئەگەر به دۆلار یان دینار بێت. بۆ نموونه وهكو له گرافیکی خوارهوهدا هاتوووه جياوازییهكه بهشیویهكه ههموو مانگێك لهنیوان 500 ملیۆن دۆلار بۆ 2 ملیار دۆلار دایه.

ئهوێ بهروونی له ژمارهكان دهردهكهوێت بهردهوام داهااتی وهزارهتی نهوتی عێراق زیاتر بووه له وهزارهتی دارایی، بهلام له مانگی ئهیلوول دا، بهپێی داتاكانی وهزارهتی دارایی داهااتی نهوت بهرزدهبێتهوه و دهبێته 15.11 ملیار دۆلار، لهكاتێكدا لهو مانگهدا بهپێی وهزارهتی نهوتی عێراق داهااتی نهوت 9.42 ملیار دۆلار بووه.

گرافیک 1: داهااتی نهوت لهنیوان وهزارهتی دارایی و داتاكانی سۆمۆ و وهزارهتی نهوتی عێراق دا له 2023

تێبینی 1: نرخ 1 دۆلار به 1300 دینار دانراوه له تهواوی مانگهکانی 2023دا، بهلام مانگی یهک نرخ 1 دۆلار وهک 1450 دینار وهک بانکی ناوهندی دانراوه.

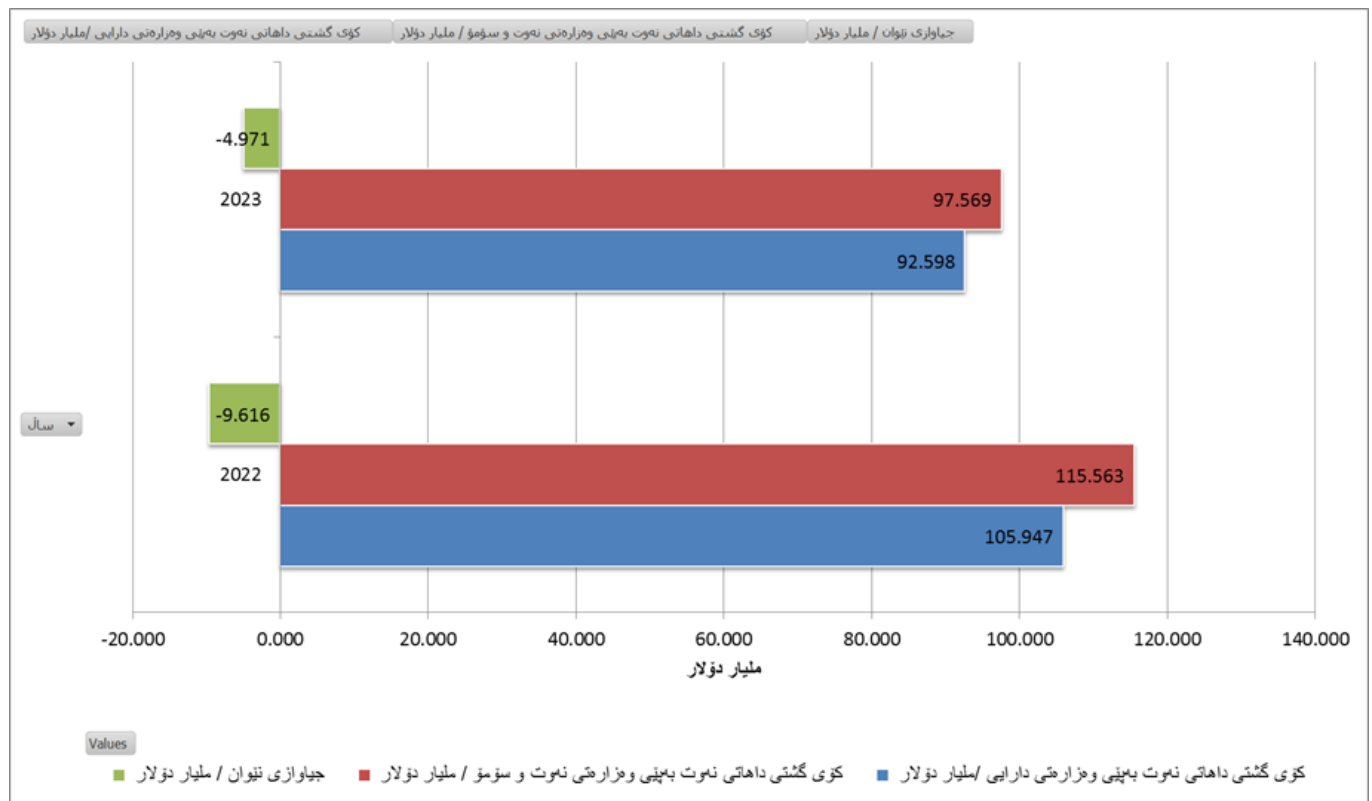
تێبینی 2: * خهملاندن بۆ داهااتی نهوت و سامانه سرووشتیهکان بۆ مانگی 12 له داتاكانی وهزارهتی دارایی عێراق کراوه، چونکه وهزارهتی دارایی عێراق هیشتا راپۆرتی داهاات و خهرجیهکانی مانگی کانوونی یهکهمی 2023 بڵاونهکردووهتهوه.

کۆتایی

راسته داتاكان له عێراق بهردهستن و دهخرینهپوو، بهلام لیکدانهوهیان قورسه، چونکه دوو هیندهبوونی داهااتی نهوت و سامانه سرووشتیهکان له مانگی ئهیلوولی 2023 وهک له راپۆرتیهکی وهزارهتی دارایی عێراق دا هاوووه ههلهیهک نهبووه و له مانگهکانی دیکهدا راستکراپیتهوه یاخود دوو مانگ پیکهوه ههژمار کراپی، بهلکو بهههمان شیوه له راپۆرتیهکانی مانگی 10 و مانگی 11دا هاوووه، نازانریت ژمارهکانی خهرجی و داهاات له راپۆرتی مانگی 12دا چۆن دهبی.

لێرهدا به 1300 دینار وهک بانکی ناوهندی ههژمار کراوه و بهراوردی داتاكان کراوه، ئهگەر بگوتریت وهزارهتی نهوت خهرجیهکانی کۆمپانیا خزمهتگوزارییهکانی لێ دهردهکات ئینجا ئهوهی وهزارهتی دارایی وهک سافی له داهااتی نهوتهوه بۆ خهزینهی دهولت دهگهڕێنێتهوه، ئایا ئهوه خهرجیه نابیت لهنیو راپۆرتی خهرجیهکانی وهزارهتی دارایی ههبی؟ ئهگەر بهوشیوهیه بیته ئهوه 2.3 تریلیۆن دیناره بۆ کۆی رۆیشتووه که تاوهکو کۆتایی مانگی تشرینی دووهمی 2023 بۆ وهزارهتی نهوت خهرجکراوه؟

گرافیک 2: جیاوازی داهااتی نهوت له نیوان داتاكانی وهزارهتی نهوت (سۆمۆ) و وهزارهتی دارایی لهساڵی 2022 و 2023

تېبىنى: خەملەندىن بۇ داھاتى نەوت و سامانە سرووشتىيەكان بۇ مانگى 12 لە داتاكانى وەزارەتى دارايى عىراق كراۋە،

جياۋازىيەكە تەنيا لەنيۋان ژمارەى وەزارەتەكان دا نىيە و تەنيا بۇ سالى رابردوو نەبوۋە، بەلكو لەسالى 2022 دا جياۋازىيەكە سەروو 9.62 مليار دۆلارە و لەسالى 2023 دا كەمبوۋەتەۋە بۇ 4.4 مليار دۆلارە.

لە راستى دا، پىۋىستە وەزارەتى دارايى عىراق وەللىمى ئەو جياۋازىيەكە بىداتەۋە و لىژنەى دارايى پەرلەمانىش بەدۋادىچوۋنى بۇ بىكات، ئەمەش سەرەپاي راستكردنەۋەى داھاتى نەوت و سامانە سرووشتىيەكان لە راپۆرتەكانى وەزارەتى دارايى. پىۋىستە ژمارەكان تەنيا بۇ بىلاۋكردنەۋە نەبىت و جياۋازى سەفرەكان، خانەكانى دەيان، سەتان و ھەزارانى تىدا رەچاۋىكرىت.

ئەگەر ھەلەى ژمارەكان بىت، ئەوا وەزارەتى دارايى عىراق تەنيا لە داھات و خەرجىيەكانىشدا ئەم ھەلەيە نىيە كە خراۋەتەپوۋ، بەلكو لە [بۇدجەى 2023 بە ترىليۇن دىنار](#) جياۋازى ھەبوۋ. سەرەپاي ئەۋەى كە ئەۋانەش خراۋەپوۋ، بەدۋادىچوۋن و راستكردنەۋەى بۇ نەكرا. ئەگەر ئەو جياۋازىيەى لە بۇدجەدا ھەبوۋ بەسەر ھەمۋارەكەى ئەمسالىشدا لە وەزارەتى دارايى و پەرلەمان تىپەپىت، ئەوا ئەو گۈتەيە راست دەبىت كە دەگۈترىت بۇدجەى عىراق تەنيا لەسەر كاخەزە، چۈنكە بىرپارېوۋ لە 2023 دا سەروو 199 ترىليۇن دىنار خەرجى بىت، كەچى دۋاى 11 مانگ 109 ترىليۇن دىنار بوۋە.

لەكۆتايىدا، ئەم جياۋازىيە بۇ ھەر ھۆكارىك بگەپتەۋە ئەوا پىۋىستە لە راپۆرتەكانى وەزارەتى نەوت يان وەزارەتى دارايى عىراق ئامازەى بۇ بىكرىت، چۈنكە جياۋازىيەكە چەند سەد دىنار و دۆلارىك نىيە، بەلكو باسەكە ملياران دۆلار و ترىليۇن دىنارە.